

„Nežinau, koks pats geriausias sakinyš, o ir nėra jo stebuklingo, kuriuo būtų galima vaikui pristatyti patėvį ar pamotę. Ir nors šiandien tokie žodžiai nebevartojami, tinkamus žodžius rasti bei veiksmus atlikti reikia, jeigu jau šeimoje susiklostė tokia situacija“, – sako Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos psichologė Zita Aleksandravičienė, su kuria kalbamės apie tai, kaip ir kada vaikui pristatyti naują šeimos narį, kaip jį vadinti ir kaip kurti harmoningą gyvenimą visiems kartu.

Naujas šeimos narys vaikui - stresas

Kuomet vaikams tenka pristatyti naują mamos ar tėčio gyvenimo draugą – situacija, galima sakyti, sena kaip pasaulis. Senais laikais, kai skyrybos buvo retas reiškinys, į šeimą naujas žmogus, pakeičiantis vaikams tėtį ar mamą, dažniau ateidavo po biologinio tėčio ar mamos mirties. Šiandien, šalyje besiskiriant maždaug kas trečiai porai, nauji šeimos nariai priimami daug dažniau.

Pasak psichologės, naujas šeimos narys, kuris užims tėčio ar mamos vietą, arba bent jau laikinai atliks šį vaidmenį, vaikui gali kelti stresą, išbandymus, pasipriešinimą, ne visada teigiamas emocijas. Tiesa, ne visada tai ir asociacijos su pasakose aprašyta piktaja pamote ar patėviu.

„Kuo vaikas vyresnis, tuo situacija sudėtingesnė, ypač tai aktualu, jeigu šeimoje, kur ateina gyventi naujas partneris, gyvena paaugliai, nes jie jau yra asmenybės ir turi ne tik gana stipriai susiformavusias pažiūras ir nuomonę, bet ir baimes, nusivylimus ir lūkesčius. Pamotės ar patėvio santykiai su partnerio vaikais yra vieni sudėtingesnių, juos kurti tikrai nėra lengva ir paprasta. Bendram gyvenimui naujoje šeimoje reikia ruoštis atsakingai, tačiau neišsikeliant sau pernelyg didelių tikslų. Svarbu stebėti, kalbėtis, išklaudyti, išgirsti vieniems kitus. Laikui bėgant naujos šeimos nariai susigyvena ir pasijunta artimesni. Suaugusiems būtina stengtis neskubėti, reikia duoti ir sau laiko ir, žinoma, turėti kantrybės išlaukti“, – pataria Z. Aleksandravičienė.

Kada tinkamas metas vaikui pasakyti apie naują šeimos narį

Pasak psichologės, šį klausimą pirmiausia pats su savimi turi aptarti suaugęs žmogus, kuris pasirinko naują partnerį. Tik jis geriausiai pažįsta savo vaikus, gali bandyti nuspėti jų reakcijas. Tačiau svarbiausia šių apmąstymų dalis turi prasidėti nuo dviejų suaugusių žmonių santykių aptarimo ar analizės. Kiek tas naujas santykis rimtas, ar jį jau sukūrė žmonės, kurie kaip pora ketina prisistatyti vieno iš jų arba abiejų vaikams.

„Jeigu vaiko mama ar tėvas turi naują draugę (draugą), bet santykio perspektyvos nėra aiškios, o vaikai vis dažniau mato porą kartu, tai vaikams, kokio amžiaus jie bebūtų, reikia pasakyti, kad tai tėra graži draugystė, vengti tokių naujojo partnerio įvardijimų, kaip „nauja mama“ ar „naujas tėtis“. Dar vienas akcentas – partneriai tarpusavyje turi aptarti, koks galimas ateinančiojo į šeimą santykis su vaikais, kokie jo lūkesčiai ir savo vaidmens ar pozicijos įvertinimas. Reikėtų aptarti ir finansinius klausimus, tokius kaip, kas mokės už butą, už bendrus pirkinius tiek porai, tiek kartu gyvenantiems vieno iš partnerių vaikams, rūpesčio vaikais pasidalijimą – ar naujasis šeimos narys prisiims atsakomybę nuvesti naujojo partnerio vaikus pas gydytoją, parsivežti iš būrelių, nueiti į tėvų susirinkimą ir pan.“, – sako psichologė Zita Aleksandravičienė.

Kitas klausimas, kaip sako psichologė, ar biologiniai vaikų tėvai išsiskyrė, ar vienas iš jų mirė. Vaikai gali skirtingai vertinti šias situacijas. Jeigu pakankamai paaugęs vaikas suvokia, kad vienas iš tėvų mirė, naują santykį gali priimti lengviau, ypač, jeigu trūksta tėviškos ar motiniškos gyvenimo pusės. Praktika rodo, kad tėvams esant gyviems, bet išsiskyrus, vaikų, ypač paauglių reakcija į naują šeimos narį būna kitokia. Vėlgi, tai priklauso nuo tikrųjų tėvų skyrybų priežasčių ir jų buvusių santykių visavertiškumo – kokia buvo ankstesnės šeimos gyvenimo kokybė ir kiek harmoningas buvo tėvų santykis su vaikais. Vienprasmiška yra tik tai, kad naujo partnerio vaikams negalima pristatyti siaučiant skyrybų aistras arba tuoj po skyrybų ar tėvų mirties – reikia emocijų atoslūgio ir jausmų bei sprendimų brandos ne vien vaikams, bet ir patiems suaugusiems.

Kaip vaiką paruošti naujam susitikimui

„Teko girdėti, kad pradėdant vaiką ruošti naujam santykiui, su vaiku gyvenantis tėvas (mama) ima klausinėti: „Ar norėtum, kad turėtume naują tėtį?“; „Ar tau patinka ta moteris, kurią mes vakar pavežėme?“; „Ar norėtum, kad jis / ji gyventų kartu?“. Net paaugliui tokia atsakomybė yra per didelė. Vaikas negali prisiimti atsakomybės už tėvų sprendimus, už šių suaugusių žmonių santykio ir bendro gyvenimo sėkmę ar nesėkmę, negali nulemti šeimos gyvenimo tąsos“, – atkreipia dėmesį psichologė.

Pasak Z. Aleksandravičienės, susipažinimo pokalbiui, o gal ir gyvenimo kartu aptarimui, būtų geriau surasti jaukią, visiems patogią akimirką, kai su nauju partneriu supažindinama susitikus prie arbatos puodelio, pasivaikščiojimo metu ar panašiai. Nėra blogai jau nusprendus tęsti artimą draugystę ar kartu gyventi su nauju partneriu, vaikams tiesiog pasakyti šį faktą.

Tėvai gali susidurti su tokiais klausimais: „Ar nekils vaiko priešiškusmas naujam partneriui?“; „Kaip rasti bendravimo aukso vidurį?“. Svarbu nepamiršti, jog atėjus į naują šeimą, visiems

reikėtų skirti laiko „apsižvalgymui“.

Kaip vaikas turėtų vadinti naują „mamą“ ar „tėtį“

Liaudiški, senoviniai žodžiai *pamotė* ir *patėvis* šiuolaikiniams vaikams gali sukelti gana dviprasmiškų minčių.

Mažesnieji, kurie pasakose skaitė apie piktosios pamotės kerus, gali sutrikti. O ir šiuolaikinės kreipinių tradicijos jau pasikeitė – vargu ar šiuolaikiniai paaugliai iš viso kalboje vartoja tokius žodžius, kaip *patėvis* ir *pamotė*, nebent oficialiai pasakodami apie naują šeimos narį.

„Naująjį tėvų partnerį paaugliai dažniausiai vadina vardu, o kreipinys „tu“ ar „jūs“ – vėlgi, šeimos sprendimas. Nėra gerai vaikus versti naują šeimos narį vadinti mama ar tėčiu, nebent vaikai patys to nori. Kaip rodo praktika, *patėvį* ar *pamotę* vaikai mama ar tėčiu pavadina tik nusistovėjus itin geriems santykiams ir po gana ilgo laiko“, – pastebi psichologė.

Kas turi tarti lemiamą žodį, kai tenka spręsti rimtus vaikų auklėjimo klausimus

„Taip jau įprasta, kad sprendžiant svarbius vaikui klausimus (kokią mokyklą vaikui lankyti, kokios krypties būrelius rinktis, planuoti brangius pirkinius) lemiamą žodį taria biologiniai tėvai. Tačiau tai nėra neginčijama tiesa, nes gyvenimo įvairovė – beribė“, – sako Z. Aleksandravičienė.

Pasak psichologės, būna, kad biologinis tėvas išvyksta ilgesniam laikui, suserga ir visa vaiko auklėjimo našta tenka *patėviui* ar *pamotei*. Ir nėra taisyklės, kad vieno ar kito sprendimai yra geri arba blogi. Jeigu tai atitinka ir tenkina geriausius vaiko interesus bei poreikius, nežaloja jo asmenybės atsižvelgiant į amžiaus tarpsnius – nesvarbu, kas tėvas, mama, *pamotė* ar *patėvis* nuspręs, kaip vaikui geriau. Situacija neretai komplikuojasi, kai su vaiku negyvenantis ar pasisvečiuoti vaiką išleidžiantis biologinis tėvas ar mama ima prieštarauti naujos vaiko šeimos taisyklėms, nuteikinėja vaiką prieš *patėvį* ar *pamotę*, nors tuo tarpu patys biologiniai tėvai prisiima mažiau atsakomybės. Tokiu atveju reikia vaiko teisių apsaugos specialisto ar psichologo pagalbos, kuri visada yra prieinama. Tačiau didžiausia atsakomybė tenka biologiniams tėvams, tai jų pareiga pasirūpinti savo vaikais.

„Problemos dažniausiai paaštrėja, kai tenka spręsti rimtesnes šeimos problemas, ypač paauglių. Gali būti, kad *patėvis* ar *pamotė* taria griežtesnį žodį ar taiko griežtesnes taisykles. Kai biologinis tėvas teisia savo vaiką, tuomet atsiranda įtampa tarp suaugusiųjų šeimos

narių ir paauglys gali imti manipuliuoti jais. Jeigu dėl to šeimoje tvyro įtampa ir nesutarimai, tuomet gali prireikti ir psichologo pagalbos“, – sako Tarnybos atstovė.

Paaugliai itin jautriai reaguoja į naujus tėvų partnerius

Paauglių priešiškus viskam apskritai – normalus reiškinys, nes paauglystė yra savojo Aš paieškos, pasaulio ir taisyklių, ribų kūrimo metas. „Nereikia išsigąsti, jeigu paauglys į naują tėvo ar motinos partnerę (partnerį) sureaguos priešišškai, atstumiančiai ar piktai, ypač, jeigu turi priekaištų savo biologiniams tėvams (dėl neištikimybės, finansinių dalykų, įžeistos savimelės, emocijų). Kam malonu dalintis artimu žmogumi su kitu, *svetimu*? Normalu, kad paaugliams gali nepatikti naujas tėvų dėmesio ir simpatijų objektas. O kur dar būtinybė susitaikyti su naujomis taisyklėmis, naujais „giminaičiais“, naujais tėvų draugais“, – sako psichologė.

1. Aleksandravičienė atkreipia dėmesį tai, kad svarbiausia, jog vaikas šeimoje jaustųsi saugus: „Čia negali būti nei kalbos apie tai, kad naujas tėvo ar motinos gyvenimo draugas (draugė) vaikus skriaudžia, terorizuoja psichologiškai, smurtauja, išnaudoja, pažeidžia jų privatumą ar intymumą. Esant normaliems, pagarbiems ir visaverčiams dviejų suaugusių žmonių santykiams ir empatijai vaikas prisitaiko. Reikia suprasti, kad tam reikia laiko. Kiek? Galima būtų dalintis informacija apie adaptacijos laikotarpį, užtrunkančius nuo kelių mėnesių iki kelerių metų, gedėjimą, bet gyvenime viskas yra individualu ir savita. Užsitęsęs vaiko priešiškus arba jam stiprėjant, reikia apsilankyti pas psichologą. Svarbu atminti, kad pamotė ar patėvis turėtų atsikratyti kaltės jausmo, jog blogai atlieka savo pareigas.“

Psichologė sako, kad reikia suprasti, ką išgyvena paauglys, matydamas, kad šalia mamos ar tėvo vietą užima jam svetimas žmogus ir mama (tėtis) meile dalijasi ne tik su vaikais, bet ir su tuo svetimu žmogumi: „Paauglys patenka į užburtą baimių ratą – bijo prarasti tikrąją mamą ir tėtį, demonstruoja atvirą priešiškus naujiems tėvų partneriams, tuo tarpu kovoja su savimi bandydamas pritapti naujoje šeimoje ir sukurti darnius santykius su patėviu ar pamote, o taip pat ir neišduoti jausmuose tikrųjų tėvų. Šiame šeimos gyvenimo etape šeimai dažniausiai reikia pagalbos, ypač vaikams, nes jie išgyvena gilius jausmus ne tik dėl baimės būti atstumtiems, nepritapti, „išduoti“ tėvus, bet ir dėl įsivaizduojamos atsakomybės, kad, galbūt, gali sutaisyti biologinius tėvus“.

Pasak Tarnybos atstovės, kitaip adaptacija gali klostytis, kai iš šeimos išėjęs vaiko biologinis tėvas ar mama buvo problematiškas: smurtavo, terorizavo, girtavo, valkatavo, lošė ir kitaip traumavo šeimos narius. Tuomet paauglys greičiausiai tikės, kad nuo šiol „nauja mama“ ar „naujas tėtis“ įneš santarvės, finansinės gerovės, užtikrins geresnes buitines sąlygas,

geresnius santykius. Išgyvenę biologinių tėvų smurtą ar priklausomybes paaugliai gali net patys užsiminti tam iš tėvų, su kuriuo liko gyventi, kad šiems gerai būtų susitvarkyti gyvenimą, susirasti naują draugą ar draugę ir be priešiško priima naują šeimos narį, kaip viltį, kad šeimoje bus daugiau harmonijos.

Vaiką svarbu priimti kaip sau lygų

„Kada kyla įtampa, nesusipratimai, barniai, priešiškus? Tada, kai lūkesčiai nesutampa su realia situacija“, – sako psichologė.

1. Aleksandravičienė sako, kad tikėtis, jog partnerio vaikai iš ankstesnių santykių bus mieli, tobulai tvarkingi, paklusnūs, būtų naivu: „Jie yra vaikai su savo įpročiais, tvarkos ir drausmės supratimu, į naują santykį su pamote ar patėviu atsinešantys savo gyvenimo patirtį, kuri ne visada pamotei ar patėviui yra priimtina. Tokia šeima pradėjusi gyventi kartu, be abejo, patirs sunkumų ir iššūkių, kaip kurti darną šeimoje, o tai teks daryti visiems – kartu gyvenantiems suaugusiems ir vaikams. Tik vaikai negali prisiimti atsakomybės už santykių formavimą, tai ši misija tenka suaugusiems“.

Svarbiausia užduotis suaugusiems, pasak psichologės, – priimti vaiką kaip sau lygų. Vaikas daug ką gali suprasti, teikti pagalbą, pasitikėjimą, atidumą ir dėmesį. Būtina tobulinti savo naujos šeimos gyvenimą, daugiau reikia skirti dėmesio vaikams, daugiau praleisti laiko kartu, domėtis vaiko savijauta ir pomėgiais, atsižvelgti ir į vaiko nuomonę ir visiems kartu leidžiant laiką mėgautis gyvenimu. Juk šeimoje verda begalės įvairiausių emocijų, ir jei jos slopinamos ir neišsakomos garsiai, negalima sukurti pasitikėjimo vienas kitu.

Atvirai bendraujant lieka mažiau vietos nesusipratimams ir nuoskaudoms. Čia gali padėti susikurtos šeimos bendravimo taisyklės ar tvarka:

- Kurkite šeimos tradicijas – teigiamos emocijos padeda užmegzti šiltus santykius;
- Sukurkite šeimos taisykles, galiojančias visiems: pvz. kas plauna indus, išveda šunį, kada einama miegoti;
- Kalbėkite apie santykius, priimkite šeimos narių jausmus;
- Rodykite pagarbą vieni kitiems, net kai kyla konfliktai;
- Rodykite lankstumą ir kūrybiškumą;
- Turėkite laiko ir vietos asmeninei erdvei – kiti turi tai gerbti;
- Įtraukite vaikus į šeimos planų aptarimą.

Psichologė pataria tėvams, kaip padėti vaikui apsiprasti su nauju šeimos nariu, atstojančiu vieną iš tėvų

